No 1779

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden,* enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

ZATURDAG, 26 FEBRUARIJ.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

3

AMSTERDAM, 25 Februarij.

Het is bekend, hoe bij ons te lande door sommigen met de geschiedenis geleefd wordt. Dat gaat soms alle palen te buiten met eene onbeschaamdheid, waarvan men vruchteloos elders een voorbeeld zoeken zou. Het *Goudsch Kronijkske* geeft in zijn Nommer van gisteren een voorbeeld, tot hoe laag de partijzucht kan afdalen, als zij de verkrachting der waarheid dienstbaar acht aan hare belangen. Het werpt in een hoofdartikel een »*blik op Engeland.*" Het betoogt, dat het ministerie Derby nationaal was, het ministerie Aberdeen integendeel niet nationaal is. Wij treden niet in de beoordeeling van het stuk; het zou ons te ver voeren en tot niets leiden. Genoeg zij het tot ons doel op te merken, dat het blad eene schets geeft der partijen, die tot den val van het ministerie Derby en tot de wording van het ministerie Aberdeen hebben bijgedragen. Daarbij moest natuurlijk Ierland en zijne katholieke bevolking ter sprake komen. Welnu, het *Goudsch Kronijkske* heeft den moed, daarvan letterlijk het volgende te zeggen:

»Iersche Katholieken. Sedert de hervorming werd Engeland twee malen gruwelijk verdrukt en werden zijne »belangen aan de bedoelingen van vreemden opgeofferd, door Roomschgezindheid zijner Souvereinen. Maria »en Jacobus II vervolgden beide, even bloeddorstig, »hunne onderdanen; de eene bragt Engeland onder »Spanje, en de andere onder Frankrijk. Van die vervolgingen werden de Engelschen verlost en tot eene magtige natie verheven door de Protestantsche Elizabeth en »door Willem III, den doorluchtigen beschermer der »Europesche onafhankelijkheid en der vrijheid van geweten, tegen de aanmatigingen van Frankrijk en Rome. »Hoe zouden de Engelschen Roomschgezind kunnen zijn? »Maar zoo het Roomsche juk hun anders dragelijk kon »wezen, dan nog zou het ondragelijk worden, wanneer »het hun door de Ieren werd opgelegd."

Wat eene opeenhoping van valsche voorstellingen! Er zijn in die weinige woorden haast zooveel onwaarheden als letters. Engeland twee malen door de Katholieken verdrukt! Van de verdrukking der Katholieken in Engeland geen woord! Maria en Jakobus II bloeddorstig genoemd! Daarentegen de zachtmoedige en kuische Elisabeth geprezen en de geen eigenbaat zoekende roover van zijn's schoonvaders kroon Willem III geroemd als beschermer der Europeesche onafhankelijkheid en der gewetens-vrijheid! Maar dat is niet genoeg. Valscher is nog datgene wat verzwegen, dan wat gezegd wordt. Van de Ieren, die hier besproken moesten worden, vindt men niets dan dat het roomsche juk, zoo »het door de Ieren werd opgelegd, ondragelijk zou zijn."

Intusschen met die katholieke Ieren zit het blad toch in verlegenheid. De onbeschaamdheid moge ver gaan: het heeft het niet durven wagen, om de Ieren tegenover Engeland te beschuldigen. Men zwijgt. Hoog geeft men op van de vervolgingen, die de arme weerlooze Protestanten in Engeland hebben te lijden gehad van de magtige bloeddorstige Katholieken. Natuurlijk hebben de Katholieken in Engeland onder Elisabeth en Willem III, onder Hendrik VIII en onder Cromwel zich vrij en onafhankelijk bewogen, zonder dat hun een enkel haarspier geweldadig van het hoofd is gerukt; schavotten zijn voor hen niet opgerigt; geen kerkers hebben hen in hunne muren omsloten; van verbeurdverklaring hunner goederen is nooit sprake geweest; nooit is er jagt gemaakt op hunne priesters. Althans daarvan draagt men bij het *Goudsch Kronijkske* geen kennis. Men weet daar alleen dat Maria en Jakobus II bloeddorstig waren jegens de Protestanten, die gelukkig uit hunne beulshanden zijn verlost door de lieve Elisabeth en den vriendelijken Willem III.

Maar als men het lijden der Protestanten in Engeland zoo vervaarlijk schetst; diende men dan niet billijkerwijs ten minste iets te zeggen van de katholieke Ieren, vooral als er spraak is van die katholieke Ieren? Het *Goudsch Kronijkske* heeft het noodig gevonden over de vervolging, door de Protestanten in Engeland verduurd, te spreken, waar zij vooral den toestand der Iersche Katholieken onder het beheer van het protestantsche Engeland had te schetsen. Of men te Gouda ook de kunst verstaat om de waarheid af te leiden van kinderlijke aangelegenheden! Spreekt gij van Engeland? O die beklagenswaardige vervolgde Engelsche Protestanten! — van Ierland? De katholieke leren zijn niet te verdragen. — Als men zich het roomsche juk wilde laten wegvallen, dan zou het ten minste niet uit Ierland moeten komen. Maar wat heeft Ierland dan misdaan? O schrikkelijk! — Verbeeld u dat de Iersche Katholieken de wreedheid en onmenschelijkheid hebben gehad van zich gedurende meer dan twee eeuwen door onschuldige Engelsche Protestanten te laten verdrukken, uitplunderen, vertrappen. De Iersche Katholieken hebben 't zich laten welgevallen, — evenwel niet zonder zich herhaaldelijk te verzetten, — dat de Protestanten van Engeland al hunne regten, ook de dierbaarste en de heiligste, te vuur en te zwaard, hebben vernietigd. De gewetensvrijheid, de nationaliteit, het eigendomsregt, de persoonlijke vrijheid, met één woord, alle regten en vrijheden hebben zich de booze Iersche Katholieken door de deugdzame Engelsche Protestanten laten ontnemen. Roept dat geen wraak tot den Hemel? En is het nu niet meer dan billijk, dat de Protestanten in Engeland rijk en magtig zijn; terwijl de Katholieken in Ierland veracht zijn en arm, zóódat zij jaarlijks bij menigte van honger vergaan? Ieder moge daarvan denken wat hij wil; maar bij het *Goudsch Kronijkske* staat het vast dat de Engelsche Protestanten op medelijden, de Iersche Katholieken slechts op verachting aanspraak hebben.

Ons is het wel, als wij slechts de beteekenis kennen, die in het woordenboek van Gouda aan sommige uitdrukkingen gegeven wordt. Wij hebben slechts ééne aanmerking onder de oogen onzer lezers te brengen. Zij is deze: dat het *Goudsch Kronijkske* nog onlangs eene reeks van artikelen geleverd heeft over en tegen de partijzucht, waarvan het de gevolgen met zwarte kleuren heeft geschilderd. Zou het nu misschien in zijn »*blik op Engeland*" de proef op de som, en na het betoog een voorbeeld tot afschrik hebben willen geven? 't Is wel mogelijk; want het *Kronijkske* is te wijsneusachtig, dan dat het den splinter in het oog van een ander zou zien, zonder den balk, die in zijne oogen zit, op te merken.

Wij hebben in eenige vroegere Nommers medegedeeld het gewijzigde thans bij de Tweede Kamer aanhangige Ontwerp van Wet tot regeling van het Armbestuur. Alvorens onze beschouwingen mede te deelen over dit Wets-ontwerp, meenen wij vooraf openbaar te moeten maken wat de minister van Binnenlandsche Zaken, in de Inleiding tot de Memorie van Toelichting, in het midden gebragt heeft ter verdediging en regtvaardiging van het eerste door hem aangeboden ontwerp, en ter billijking van het door hem ingenomen standpunt. Onze lezers worden daardoor in staat gesteld de argumenten te leeren kennen, die ter aanprijzing van het door den minister gekozen standpunt, gebezigd zijn geworden, terwijl de kennis dier argumenten hun een te grondiger oordeel zal kunnen doen vellen over de methode der beschouwingen, die dezerzijds tegen het ministerieele ontwerp en tegen de gronden, waarop het berust, aangevoerd zullen worden.

Aldus dan de aanhef van de Memorie van toelichting:

Het voorstel van wet tot regeling van het armbestuur bleef in de vorige zitting onafgedaan.

Het Voorloopig Verslag der Kommissie van Rapporteurs, den 7den September 1852 vastgesteld, is slechts weinige dagen vóór het sluiten dier zitting bij de regering ontvangen. De tijd schoot te kort om te antwoorden en de zaak in beraadslaging te brengen.

Het ontwerp, nu ingediend, is, met naauwkeurige overweging der gemaakte aanmerkingen, herzien en gewijzigd.

Bij de toelichting der voorgedragen bepalingen zal tevens op dat Verslag worden gelet.

De algemeene strekking van het vorige ontwerp, in de Memorie van Toelichting met zorg verklaard, heeft, blijkens het verslag, bestrijders gevonden, die zich in de eerste plaats van de betrekking van het ontwerp tot den bestaanden toestand geene juiste rekenschap schijnen te hebben gegeven.

Zij onderstellen, dat het ontwerp ten doel heeft eene nieuwe orde van zaken te scheppen, en vooral de kerkelijke instellingen van weldadigheid aan tot nu toe ongekende wettelijke banden te leggen; zoodat zij, werd de voordragt afgewezen, van de wet ontheven zouden zijn.

Die onderstelling is eene dwaling, waarbij men de grondslagen van onze tegenwoordige armenzorg voorbijziet.

De bestrijders ontkennen niet, „dat de diakonien sedert „eeuwen ten ontwerp hebben gestrekt van Staatswetgeving."

Maar zij beweren, „dat het niet te pas komt zich daarop „te beroepen bij de beoordeeling der vraag in hoeverre die „instellingen thans in de wet tot regeling van het armbestuur „behooren te worden begrepen."

Die vroegere verordeningen toch zijn, zeggen zij, „afkomstig uit een tijdperk, toen of de algeheele scheiding van „Kerk en Staat nog niet daar was, of de gevolgen der invoering van dit beginsel niet in hunne volle uitgestrektheid werden doorzien."

Hier schijnt misvatting der geschiedenis. De wetgever ontleende het regt, om voorschriften aan de diakonien te geven, geenszins uit die bijzondere betrekking tusschen de Hervormde Kerk en den Staat, welke op het laatst der vorige eeuw grondwettig werd gescheiden. Hij had onder de oude Republiek evenzeer regels ten aanzien van de armbesturen der andere kerkelijke gezindten uitgevaardigd, en bleef ook na de *scheiding*, ondanks al het gewigt, hieraan door hem gehecht, de deelneming der kerkgenootschappen aan de armenzorg als eene zaak van publiek belang regelen. Het Staatsgezag handelde, in het belang der armen en eener goede politie, uit een beginsel van oppertoezigt over het beheer der armengoederen; niet om die goederen van hunne bestemming af te trekken, maar integendeel om het met die bestemming overeenkomstig gebruik te verzekeren. Het was tevens te doen om regels voor de betrekking, ten aanzien der armlastigheid, zoowel tusschen de onderscheidene kerkelijke besturen, als tusschen deze en de burgerlijke besturen; regels die niet wel anders dan van het burgerlijk gezag konden voortkomen.

Tot bewijs dient niet alleen de onuitgevoerde wet van 15 Julij 1800, maar menige andere politieke verordening sedert dien tijd; waarbij voor het overige de vroegere voorschriften in wezen en werking bleven. Een treffend voorbeeld dezer laatste zijn de bekende publikatien der Staten van Friesland van 1755 en 1757, ook door het arrest van den Hoogen Raad van 25 Januarij 1850 erkend.

De kerkelijke armbesturen hadden dus niet opgehouden onder voorschriften van den politieken wetgever te staan, toen bij de Grondwetten van 1814 en 1815 werd bepaald: „als „eene zaak van hoog belang, wordt ook het armbestuur en „de opvoeding der arme kinderen aan de aanhoudende zorg „der Regering bevolen;" het armbestuur, door wie ook uitgeoefend, in zijnen ganschen omvang.

In het eigen begrip en stelsel ging de wetgever vervolgens zonder aarzelen voort. Van daar de wetten van den 14 Januarij 1815, 21 Augustus 1816 en 31 Mei 1824 (*Staatsblad* n° 4, 23 en 36) en artt. 947 en 1717 van het Burgerlijk Wetboek; die ook de kerkelijke instellingen van weldadigheid aan zekere regels onderwierpen. Van daar de wet van 28 November 1818, tot regeling van de armlastigheid der behoeftigen, op de diakonien steeds toegepast.

Wat doet nu het ontwerp? Het sluit zich aan hetgeen bestaat; het strekt om de thans verbindende verordeningen tot eenheid te brengen, met aanvulling van hetgeen wordt vereischt, om de geregelde werking daarvan te verzekeren; het waarborgt de vrijheid binnen vaste perken en neemt onderscheidene bezwaren weg, die thans de diakonien drukken.

Deze strekking van het ontwerp dacht de Regering in de vorige Memorie van Toelichting tegen misverstand genoegzaam te hebben beveiligd. Met voorbijzage hiervan vallen de bestrijders op eene enkele uitdrukking van bladzijde 6, waar in de onderstelling is gesproken, „dat men „aan deze wet geene meerdere waarde mogt willen toekennen „dan die eener wet van overgang." Deze onderstellende spreekwijs wordt in § 2 van het verslag in een stellig gezegde omgezet: „de wet wordt ergens eene wet van overgang genoemd." Neen. De Memorie van Toelichting zegt slechts, dat het ontwerp voor hen, die iets geheel nieuws verlangen, de waarde eener wet van overgang kan hebben.

Het ontwerp vergenoegt zich, de bestaande armenzorge te regelen; de bestrijders, die in §§ 1, 2 en 3 het woord voeren, willen eene geheel nieuwe orde. Is er voldoende reden voor zoodanige verandering?

De bestrijders zeggen ja. Zij vinden die redenen zoowel in de Grondwet als in de voorschriften eener wel ingerigte huishouding.

1°. In de Grondwet.

„Art. 195, bepalende, dat het armbestuur door de wet „wordt geregeld, bezigt wel eene algemeene uitdrukking; „maar daarbij moet dan toch alleen gedacht worden aan het„geen in eenen staatsregterlijken zin tot het armbestuur be„hoort."

In »den zin van ons Staatsregt", dien men in de Grondwet terugvindt, behoorden steeds de kerkelijke instellingen van liefdadigheid, die men juist zou willen afsnijden, tot het armbestuur.

Doch welke is de grond, om „armbestuur" in art. 195 tot burgerlijk armbestuur te beperken? Armbestuur, beweert men, kan hier geen wijdere beteekenis hebben, dan *onderwijs* in art. 194, „waaronder dan toch alleen het burgerlijk, niet het kerkelijk onderwijs verstaan wordt."

Art. 194 noemt, met opzigt tot regeling door de wet, niet

onderwijs in het algemeen, maar *het openbaar onderwijs*. De vergelijking van art. 195 met art 194 bewijst dus het tegendeel van hetgeen men er uit wil afleiden. Daar in art. 195 armbestuur, zonder bijvoeging van openbaar of burgerlijk, wordt gelezen, wil de Grondwet regeling van het armbestuur in het algemeen. Eene opvatting ook bovendien natuurlijk en noodzakelijk. Eene wet, die het woord armbestuur, eenvoudig en zonder onderscheiding, gebruikt, behoeft er niet bij te zeggen, dat zij het gansche armbestuur, in al zijne deelen bedoelt.

Men roept art. 191 in Bij het armbestuur wordt niet, zegt men, als met opzigt tot den waterstaat, van eene regeling door de wet in eenen vooraf aangewezen, alomvattenden omvang gesproken." Maar voor die, uit de Grondwetten van 1815 en 1814 overgenomen omschrijving in art. 190 op zich zelve overbodig, pleitte eene bijzondere reden in de vergelijking van den toestand, dien men wilde vestigen, met eenen vroegeren.

De bestrijders gronden verder hunne willekeurige beperking van art. 195 op de aanmerking, dat „de Staat zich het beheer en de beschikking niet kan toeëigenen over datgene wat niet binnen zijnen werkkring ligt, hem niet toebehoort.

Zoodanige toeëigening is vreemd aan het ontwerp. Het voorschrijven, krachtens de Grondwet en in het belang van den Staat, van regels, door de besturen van kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid bij hun beheer in acht te nemen, heeft met toeëigening van beheer en beschikking" niets gemeen. Het verandert den aard dier instellingen niet. Zij worden daardoor geene Staatsinrigtingen, maar slechts gehouden de Staatswet na te leven.

„Art. 195 moet „niet alleen op zich zelf, maar in verband „met zijne geschiedenis, met de overige artikelen der Grond„wet en met algemeene beginselen van regt worden beschouwd."

Ook deze punten schijnen in de 4de paragraaf van het Verslag treffend beantwoord en wederlegd. Het Gouvernement heeft er weinig bij te voegen.

a. De geschiedenis van art. 195.

De Grondwetten van 1814 art. 141 en 1815 art. 228 hadden het armbestuur en de opvoeding der arme kinderen, als eene zaak van hoog belang, aan de aanhoudende zorg der Regering bevolen. Dat van die zorg, die op onderscheidene wijze, ook door voorstellen van wet, kon worden betracht, de kerkelijke armbesturen mogten of moesten uitgesloten zijn, was ondenkbaar in een land, waar godsdienstige liefdadigheid, steeds als de hoofdbron der algemeene armenzorg was beschouwd; waar die voornamelijk in handen der diakoniën was, welke steeds in verband met de publieke armenzorg waren geweest, en in gemeenschap daarmede hadden gehandeld.

Het blijkt uit de bewoording zelve der beide artikelen, dat men die gesteldheid voor oogen had. Eene aanbeveling van *het armbestuur* aan de zorge der Regering doet althans evenzeer denken aan een bestuur buiten haar, als aan een zuiver Staats- of burgerlijk armbestuur, dat van haar zelve voortkomt. En wie zal het overeenkomstig met den wil des Grondwetgevers achten, het verslag *van de inrigtingen dienaangaande*, dat vervolgens, in dezelfde artikelen, van de Regering wordt gevorderd, tot die van het Staats-armbestuur te beperken?

De Grondwetten van 1814 art. 86 en van 1815 art. 145, hadden ook reeds van wetten omtrent het armbestuur gesproken; het ontwerp van herziene Grondwet van 1848 gebood uitdrukkelijk regeling door de wet.

Wat werd er toen van gezegd?

Volgens het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs betreffende art. 195, wilden slechts enkele leden der Tweede Kamer de bepaling zien wegvallen, omdat zij het tot stand brengen van eene goede wet op dat stuk voor onmogelijk hielden. Anderen daarentegen wilden het voorschrift behouden hebben, doch met de uitdrukkelijke bijvoeging: „dat de „wetgever geen inbreuk mogt maken op het regt der bestuur„ders van liefdadige instellingen, om de reglementen daarvoor „vast te stellen of in wezen te houden; in overeenkomst met „het doel bij het stichten dier instellingen of bij het voort„durend verleenen van giften door de stichters of gevers „beoogd."

Ziedaar de eenige beperking die ter sprake kwam, en waarbinnen het nu aangeboden ontwerp blijft. Had echter de geopperde wensch invloed op de Grondwet?

De Regering, bij haar antwoord de moeijelijkheid van het maken eener voldoende wet erkennende, noemde het onraadzaam, de voorschriften er van in de Grondwet aan *bepaalde regelen of voorwaarden* te verbinden. Na dit antwoord, hetwelk de ruimste magt aan den wetgever in allen deele handhaafde, en waarop het Algemeen Verslag der Commissie van Rapporteurs niet terugkwam, werd bij de wet van 3 Sept. 1848 de „noodzakelijkheid" verklaard om art. 195, zoo als het thans bestaat, in de Grondwet op te nemen.

In het Verslag van de overwegingen van de Afdeelingen der dubbele Kamer, werd wel opgemerkt, dat men het er vrij algemeen voor hield, dat de zorg der Regering zich bij de algemeene armbesturen behoorde te bepalen, doch men voegde er bij, „dat men het hoogelijk zou afkeuren, indien de tot stand te brengen wet de strekking had (niet om regelen voor de bijzondere instellingen van weldadigheid te geven; maar) om die instellingen, met name ook de diakoniën, te zeer in hare vrijheid van handelen te belemmeren."

Elk ziet, dat het 2de lid dezer opmerking het eerste vernietigt. De regering antwoordde: „eene wet, welke de bijzon„dere instellingen van weldadigheid aantastte, zou eene der „schoonste deugden van het Nederlandsche volk, de welda„digheid, dooden. Zoodanige wet is in Nederland onmogelijk."

Dit gezegde wordt, als „de meest geruststellende verzekering", door de bestrijders van het tegenwoordig ontwerp met ijver aangegrepen. „Indien", dus leest men in § 1 van het Voorloopig Verslag, „bij de voorgedragen wet de bijzondere instel„lingen van weldadigheid wel misschien niet regtstreeks wor„den aangetast, maar toch hare besturen in de vrijheid van „hun beheer op eene in het oog vallende wijze worden belem„merd, zoo als bijv. in de artt. 18—21; indien elders in de „wet (art. 66) hun voor bepaalde gevallen verpligting tot het „geven van onderstand wordt opgelegd; dan wordt tekort ge„daan aan den geest van het grondwettig voorschrift en tegen „de bedoeling des Grondwetgevers gehandeld."

In dit vertoog wordt evenzeer het ontwerp als het aangehaalde gezegde der toenmalige Regering miskend. Aangenomen, dat men zoodanig gezegde voor de uitdrukking van den geest der Grondwet mogt houden, kon de toenmalige Regering het *aantasten* noemen, zoo de wet de verpligtingen der besturen in het belang der instellingen regelde? Kon zij zulk eene wet *onmogelijk* achten? Dan ware zij met de geheele geschiedenis onzer wetgeving, met de wetten, die zij zelve dagelijks verbonden was uit te voeren, en met hare eigene handelingen in openbare tegenspraak geweest.

Eindelijk schijnt vergeten, dat art. 195 niet slechts het armbestuur door de wet wil geregeld zien, maar in éénen adem zegt: „het armbestuur is een onderwerp van aanhoudende zorg der regering, en word door de wet geregeld." Zoo nu niet één redelijke grond van twijfel bestaat, dat die aanhoudende zorg, gelijk in de Grondwetten van 1814 en 1815, het geheele armbestuur omvat, moet ook de wet zich even ver uitstrekken.

b. De overige artikelen der Grondwet.

„Het laat zich niet aannemen dat bij art. 195 aan den wet„gever eene bevoegdheid zou geschonken zijn, waardoor op „de voorschriften van art. 147, 165 en 168 inbreuk zou wor„den gemaakt.

„Art. 147 is, terwijl het de onschenbaarheid van het bij„zonder eigendom en dus ook het regt om daarover, onder „bekende voorwaarden, op de volstrektste wijze te beschik„ken waarborgt, zeer zeker evenzeer toepasselijk op de be„zittingen en inkomsten van bijzondere instellingen als op die „van enkele personen."

Aldus verliest men, blijkbaar, het wezenlijke onderscheid uit het oog tusschen het regt van individu's om te beschikken over *hunnen* eigendom zoo als zij goedvinden, en dat van bestuurders van een goed, hetwelk eene bepaalde bestemming heeft en daaraan niet mag worden onttrokken. Er is daarenboven bij het ontwerp geene spraak van ontzetting van eigendom; slechts van regelen tot verzekering van zoodanig beheer, hetwelk den eigen aard en het doel der instelling betracht.

Evenmin is na te gaan, hoe men strijd heeft kunnen vinden tusschen het ontwerp en art. 168 der Grondwet, dat aan onderscheidene gezindheden hare inkomsten uit de schatkist verzekert. Tusschen het eerste en het laatste is, zooveel het Gouvernement ziet, geene aanraking hoegenaamd, tenzij men die hierin mogt zoeken, dat tegenover het onderhoud, van staatswege aan de kerkgemeenten verstrekt, van hare zijde gewilligheid tot een in het algemeen belang wèl geregeld deelgenootschap aan de armenzorge kan worden gewacht.

Niet anders is het gesteld met de aanhaling van art. 165, waarbij aan alle kerkgenootschappen in het Rijk gelijke bescherming wordt verleend. Het ontwerp toch bevat, wat de kerkelijke instellingen van weldadigheid betreft, voor die van alle kerkgenootschappen dezelfde bepalingen. Geen zweem van ongelijkheid.

c. Algemeene beginselen van regt.

„De tegenwoordige Regering heeft bij herhaling van haar „onwankelbaar voornemen doen blijken, om het gewigtig „beginsel der afscheiding van Kerk en Staat meer volkomen „dan tot dusverre in het leven te roepen. Nu zou het ech„ter met dit beginsel lijnregt strijdig zijn, de *bijzondere* in„stellingen van weldadigheid, die men onder den algemee„nen naam van diakoniën begrijpt, in haar inwendig beheer „aan het gezag der wet te onderwerpen, bij de wet regelen „te stellen voor de uitoefening harer pligten tegenover de be„hoeftigen. De diakoniën zijn onderdeelen of bestanddeelen „der Kerk, van haar uitgegaan en van haar afhankelijk. Het „zijn instellingen, die, zooals het in art. 5 der voorgedra„gene wet wordt uitgedrukt, beheerd worden naar de voor„schriften der bevoegde kerkbesturen. Treedt nu desniettemin „de algemeene wetgever tevens in dat beheer; mengt hij zich „in het gebruik der gelden, uit godsdienstige liefdadigheid „bijeengebragt tot doeleinden, die hij op zijn standpunt niet „vermag te beoordeelen; dan begeeft hij zich op een gebied „wat het zijne niet is en waagt zich aan iets wat de tegen„woordige Regering nog meer dan eenige vroegere verklaard „heeft te willen vermijden, namelijk de uitoefening van een „*jus in sacra*."

Zoo men hetgeen het ontwerp ten aanzien van de kerkelijke armbesturen doet eene uitoefening van het jus *in* sacra noemt, geeft men aan hetgeen onder deze benaming doorgaat, eene zeer buitengewone uitbreiding, zoodat het niet wel is in te zien, wat dan nog aan het jus *circa* sacra zou kunnen behooren. Het jus *in* sacra sluit geenszins het Staatsgezag uit, waar de werking van het kerkelijk bestuur met eene politieke aangelegenheid in aanraking komt. Wij hebben den middeneeuwschen Staat, een agregaat van nevens elkander geplaatste vereenigingen en regten, niet meer. Een kerkgenootschap is thans eene vereeniging *in* den Staat. Zoomin als absolutisme van de Staatsregering, is in onze dagen absolute onafhankelijkheid eener vereeniging *in* den Staat bestaanbaar.

Zoodra het vaststaat, dat de publieke magt zich de behandeling van de armen en van het patrimonium pauperum moet aantrekken, kunnen kerkelijke, gelijk andere bijzondere armbesturen niet buiten het bereik van dat gezag blijven. De zorg voor de armen in het algemeen, zonder onderscheid van gezindte, en onverschillig, of zij door een kerkelijk armbestuur aan zich zelven worden overgelaten, dan in bescherming genomen, is grondwettig pligt van de Regering en van den wetgever. Het kan niet bij de diakonien staan, hare armen daaraan willekeurig te onttrekken.

Het jus *in* sacra betreft zuiver, uitsluitend kerkelijke of godsdienstige onderwerpen. De voorgestelde wet behandelt den werkkring der diakoniën als een gemengd gebied, waar publieke en kerkelijke zorg zich ontmoeten.

Men wil niet toegeven, dat de diakoniën, schoon de armenzorg grootendeels op haar rust, *uit dien hoofde* in de wet worden begrepen.

Men erkenne slechts, dat de Grondwet, het armbestuur zonder bepaling noemende, niet wel kan worden geacht het hoofdgebied van dat bestuur buiten te sluiten.

(*Wordt vervolgd.*)

Behalve den onderstand voor het uitwaterings-kanaal van Grave naar den Amer, heeft het gouvernement ook nog aangevraagd eene bijdrage van *f* 200,000 voor een scheepvaarts-kanaal tusschen Assen en Groningen. In de Memorie van Toelichting geeft het gouvernement daaromtrent de volgende ophelderingen:

»In den aanvang van het jaar 1851 werd door de heeren J. W. C. baron van Ittersum en eenige andere ingezetenen van de provincien Groningen en Drenthe, het voornemen opgevat, een kanaal ter verbinding van de Drentsche hoofdvaart te Assen met de haven van Groningen aan te leggen.

»Ten einde verzekerd te zijn, dat het werk uitvoerbaar ware, namelijk dat middelen voorhanden waren, om het kanaal behoorlijk te voeden, werd een onderzoek van het terrein en eene waterpassing gevorderd. Dit heeft op last van het gouvernement door de ingenieurs van den waterstaat in de provincie Drenthe plaats gehad.

»De uitkomst was gunstig, en nu werd door die ambtenaren een ontwerp voor het te graven kanaal opgemaakt.

»Omtrent de inrigting van het kanaal bestaan twee verschillende ontwerpen.

»Bij het eerste wordt het verdeeld in *drie* panden met *éene* gekoppelde en *twee* enkele schutsluizen: volgens het tweede worden slechts *twee* panden aangelegd met *twee* gekoppelde sluizen."

Voor het eerste ontwerp zijn de kosten geraamd op *f* 541,000; en die van het tweede op *f* 461,000.

De met den aanleg van het kanaal in verband staande verbetering van de Drentsche hoofdvaart van Assen naar Meppel is op *f* 30,000 begroot.

»De heeren van Ittersum *c. s.* hebben aan het tweede ontwerp de voorkeur gegeven. Tot vinding der kosten hebben zij zoowel van de betrokken steden Groningen en Assen, als van de beide provincien en het Rijk, subsidiën aangevraagd. De beide steden en de provincien Groningen en Drenthe hebben elk *f* 125,000 toegezegd. Drenthe wil daarenboven de verbetering der hoofdvaart bekostigen. Zij wenschen de bijdrage van het Rijk op *f* 200,000 bepaald te zien. Het overige zou volgens hun voorstel worden genegotieerd door eene naamlooze vennootschap, die de uitvoering van het werk op zich neemt, tegen genot der voordeelen, welke de onderneming zal opleveren, en die door hen op *f* 20,000 's jaars zal worden geraamd.

»Bij onderzoek der beide ontwerpen van Gouvernementswege is eveneens het tweede ontwerp aanvankelijk meest raadzaam toegeschenen. Door de uitvoering zal eene langgevoelde behoefte worden vervuld. Eene vereeniging van de bevaarbare wateren van de provincie Groningen en Drenthe door middel van een voldoend scheepvaartskanaal is toch van groot belang voor beide en ook voor het Rijk.

»Het belang van de gewesten is door de Provinciale Staten en de betrokken gemeentebesturen, door het toekennen van subsidien en de bekostiging van de verbetering van de hoofdvaart ten laste van Drenthe, erkend. Het geldt hier echter niet alleen de belangen der twee provincien maar ook dat des Rijks.

»Voor de algemeene scheepvaart wordt eene gemeenschap te water op een belangrijk punt geopend; korter en beter dan nu bestaat.

»Doch dit niet alleen. Het kanaal zal van Assen af tot de grenzen der provincie Groningen onafgebroken loopen door heidevelden, waarop wel sporen van ontwikkeling worden bespeurd, eene ontwikkeling echter welke eerst wezenlijk kracht zal ontvangen door de uitvoering van dat werk. Reeds vestigen zich van tijd tot tijd kapitalen van elders tot ontginningen in Drenthe. Die zullen ongetwijfeld toenemen bij en na het graven der vaart en alzoo nieuwe bronnen van welvaart openen, waarvan ook vermeerdering van 's Rijks inkomsten natuurlijk het gevolg moet zijn.

»Nog een ander groot belang is bij de zaak betrokken, dat der Drentsche hoofdvaart zelve. Wanneer de turf op de Smilde zal zijn vergraven, zou die hoofdvaart, in stede baten af te werpen, welligt voor de provincie Drenthe een last worden, misschien zoo drukkend dat het Rijk moest tehulp komen. Het produktief blijven van de hoofdvaart is geheel van uitbreiding der scheepvaart afhankelijk. Afvaart van turf is tot nu toe de voornaamste bron van opbrengst. Afvoer uit de veenen die nog niet in exploitatie zijn, of veel af- en toevoer van andere voorwerpen kan alleen nieuwe middelen van bestaan aanbrengen.

»Het ontworpen kanaal, de hoofdvaart met Groningen in regtstreeksche verbinding brengende, voldoet aan eene dier voorwaarden, terwijl nog meer uitbreiding kan worden te gemoet gezien, bij verbetering van de vaart van Meppel naar de Zuiderzee, hetzij op Vollenhove, hetzij op Blokzijl, of van den bestaanden weg op Zwartsluis, waarvan ontwerpen aanhangig zijn.

»De Regering heeft dus in het algemeen belang gemeend, zich dat werk te moeten aantrekken, en wenscht er de uitvoering van te ondersteunen door het verleenen van een subsidie van 200,000 guldens."

Er is bij de Tweede Kamer ingekomen een wetsontwerp tot duurzame regeling van het beheer der gelden wegens verstrekkingen. Uit de Memorie van Toelichting, onderteekend door de ministers van Oorlog en Marine, nemen wij het volgende, waaruit de aard en de strekking genoegzaam blijken. De Memorie luidt:

»Het onderwerp is in den laatsten tijd zoo herhaal-

delijk behandeld, dat het naauwelijks eene algemeene toelichting schijnt te behoeven.

»Nogtans oordeelt men zich daarvan niet geheel en al ontslagen, omdat, zal de regeling der zaak duurzaam zijn, zij ook moet steunen op vaste daaromtrent aan te nemen beginselen of begrippen.

»Men is het daarover eens, dat de verstrekkingen, die bedoeld worden, onvermijdelijk, dat ze nuttig zijn; dat de belangen van het rijk die vorderen.

»Van daar dat in art. 1 van het ontwerp het doen der verstrekkingen op den voorgrond wordt gesteld, met aanwijzing aan wie verstrekt wordt; waarbij van vreemde besturen en bijzondere personen in algemeenen zin gewag wordt gemaakt, vermits de ondervinding heeft aangetoond, dat, zullen bij voorbeeld onze schepen, die van het rijk zoowel als der koopvaardij, bijstand of hulpbetoon in den vreemde erlangen, wij dan ook wederkeerig van onze zijde hulp en bijstand behooren te verleenen.

»'s Rijks voorraad mag echter door de verstrekkingen niet worden verminderd.

»Hij wordt dus weder aangevuld.

»Maar er is ook aanmaak van de behoeften in 's rijks werkplaatsen, welke in daggeld of op stuk worden verrigt; en aankoop in het algemeen, zoo als o. a. van geneesmiddelen; waarvoor uitgaven op de respektieve begrootingen worden gedaan, welke weder behooren te worden geremboursserd, vermits de departementen van marine en van oorlog anders uitgaven zouden doen, vreemd aan het beheer, aan hen toevertrouwd, hetgeen strijdig zoude zijn met art. 121 der grondwet.

»Hetgeen uit de gelden wegens verstrekkingen echter wordt aangekocht of aangemaakt behooren voorwerpen of behoeften te zijn van denzelfden of gelijken aard.

»Aan deze bepalingen zijn de artt. 2 en 3 toegewijd.

»Art. 10 neemt allen twijfel weg ten aanzien van de justifikatie der uitgaven. Deze kan, mag en moet niet anders wezen, dan zoo als alle andere uitgaven in het algemeen.

»De redaktie van dit artikel is tevens zoo gesteld, dat, indien in de voorschriften van 's Rijks geldelijk beheer verandering komt, die dan als van zelve op de raming van uitgaven wegens verstrekkingen toepasselijk worden.

»Nog eene andere gedachte ligt bij dit artikel en de twee volgende ten grondslag.

»Men heeft namelijk begrepen, dat de wensch tot eene duurzame regeling der zaak van de Staten-Generaal uitgegaan, en door de daarbij betrokken departementen beaamd, als van zelfs inhield, dat het stelsel van krediet-verleening moest ophouden, dat de zaak zoo nabij mogelijk met de beginselen, op het werk der begrootingen bestaande, moest overeenkomen, dat de raming, welke volgens het ontwerp zou worden opgemaakt, dus ook over een bepaald tijdvak moest loopen, dat daaraan ook het beginsel van een dienstjaar moest verbonden zijn, dat uit dien hoofde ook wel de gelden, die wegens verstrekkingen inkomen, ten voordeele der departementen, dien het aangaat, worden geboekt, maar dat van de gelden, welke daaruit op de raming worden aangewezen, niets meer tot het alzoo geboekt bedrag terugkeert, dat daarom het bedrag der raming op de gelden in de schatkist voorhanden definitief wordt afgeschreven, en dat, zoo daarover binnen den daarvoor gestelden termijn niet wordt beschikt, die alsdan, even als de gelden, welke op de begrooting overblijven, aan de schatkist vervallen.

»Wordt er alzoo, ten gevolge eener wet van duurzame regeling, eene raming voor 1853 opgemaakt, dan geldt dit, als voor een dienstjaar, hetwelk volgens de tegenwoordige verordeningen met ultimo December 1854 finaal wordt afgesloten."

Uit Zwolle wordt berigt dat de heer Mr. J. A. G. baron de Vos van Steenwijk, lid der Prov. Staten van Overijssel, oud-burgemeester van stad en ambt Vollenhoven, met [illegible] van stemmen tot lid der Eerste Kamer is gekozen, in plaats van Mr. J. A. van Roijen.

'S GRAVENHAGE, 24 Februarij. H. M. de Koningin en Z. K. H. prins Hendrik waren gisteren avond op het bal, dat wederom door Z. K. H. Prins Frederik werd gegeven, tegenwoordig. De leden van het korps diplomatique, de ministers en een groot aantal andere genoodigden woonden het bij. Het bal was niet minder luisterrijk dan de vorige.

— Gisteren avond is Z. Exc. de baron d'Arnau, nieuw benoemd minister van Spanje bij het Nederl. Hof, in deze residentie aangekomen.

— Gisteren avond tusschen 7 en 8 ure heeft hier een hevige storm uit het N. N. W. gewoed, waardoor verscheidene boomen uit den grond gerukt zijn en vele schoorsteenen en daken zeer groote schade hebben geleden. De storm ging vergezeld van zware en aanhoudende sneeuw en hagel. Het noodweder bragt allerwege angst en ontsteltenis te weeg. Later is de storm gaan liggen.

PER TELEGRAAF.

WEENEN, 25 Febr. *des morgens ten* 10 *ure*. De Keizer heeft het grootste gedeelte van den nacht rustig geslapen. Z. M. gevoelt zich heden nog meer verligt.

Eerst even voor het afdrukken van dit nummer ontvangen wij de wegens vorst en sneeuw vertraagde Fransche, Belgische en Duitsche posten. Wij nemen daaruit nog het volgende over:

De Parijzer *Moniteur* bevat heden het keizerlijk dekreet, strekkende tot reorganisatie van het ministerie van binnenlandsche zaken. De heer Fremy staat thans aan het hoofd van het departement, doch blijft tevens lid van den Staatsraad. De heer Chevreau is benoemd tot staatsraad buiten de sektie, doch blijft insgelijks sekretaris-generaal. Het Wetgevend Ligchaam zet in zijne bureaux het onderzoek van eenige ontwerpen voort.

De heeren Tanski en Pagès Duport zijn in vrijheid gesteld.

Men spreekt van eene reis die HH. MM. in de aanstaande lente in het zuiden van Frankrijk zullen ondernemen.

De heer de Bearn zal, zegt men, als Fransch gezant naar Stuttgard vertrekken.

Alle Duitsche bladen spreken van het voornemen der groote mogendheden van het Vasteland, om tot Engeland scherpe vertogen te rigten wegens de bescherming die het verleent aan de staatkundige vlugtelingen, die de orde in Europa straffeloos verstooren.

De verdrijving der Tessiners uit Lombardije heeft in Zwitserland veel misnoegen verwekt. Dat het kanton door Oostenrijksche troepen zal bezet worden, is nog niet waarschijnlijk.

De *O. C.* berigt uit Montenegro dat de zware onweders daar alle krijgsoperatien der Turken verlammen. Hunne paarden sterven in menigte weg.

In den nacht van 8—9 Feb. is het aan 4 gevangen Montenegrijners, gedurende een allerontzettendst onweder, gelukt te ontsnappen. Hunne medegevangenen sterven schier den hongersdood.

De inwoners van Piperi, die zich reeds aan Omer-Pacha onderworpen hadden, hebben zich weder bij de Montenegrijnen gevoegd, uit overgroote verbittering over de mishandelingen, die de woeste soldaten hunne vrouwen en dochters aandoen.

Een brief uit Rome bevat het treurig berigt, dat de Zeer Eerw. P. Roothaan, sints 1829 generaal der S. J., gevaarlijk ziek ligt.

In den nacht van Donderdag op Vrijdag 11 dezer ontving hij het Laatste Oliezel, en des morgens de H. Kommunie. De geneesheeren geven weinig hoop op het behoud van dien waardigen en vromen Vade, die nog zulke uitstekende diensten aan zijn Orde en aan de Kerk zou kunnen bewijzen.

De H. Vader geeft de opregtste blijken zijner toegenegenheid jegens den lijder wiens toestand ook veel bezorgdheid wekt bij den adel van Rome, de Kardinalen, de Bisschoppen en geheel de geestelijkheid, alsmede bij die arme van de eeuwige stad, welke Pater Roothaan, ofschoon hij gebukt ging onder den last des arbeids van zijn geestelijk bestuur, in persoon verpleegde gedurende het woeden der Cholera in 1837.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

ENGELAND.

LONDEN, 23 Febr. Eergisteren veaklaarde Lord John Russell in het Huis der Gemeenten dat het tegenwoordig kabinet niet voornemens was eenige maatregelen voor te stellen betreffende de godsdienstige aangelegenheid in Ierland (en alzoo ook niet tot het invoeren van godsdienstige gelijkheid tusschen de onderscheidene gezindheden); maar dat al, wat dienaangaande zou worden voorgedragen, zich zal bepalen tot eene gedeeltelijke toepassing van het hoofdgeld, hetwelk door de katholieke Ierlanders voor de geestelijken der Staatskerk wordt opgebragt.

De Iersche leden van het kabinet, zeide Lord Russell, zijn niet door eenige bepaalde toezegging, maar door vertrouwen op de algemeene beginselen van het ministerie aangespoord geworden om in het bewind te treden.

— Gisteren is in het Huis der Gemeenten ter tafel gebragt de zaak van het kollegie te Maynooth, doch de verdere behandeling werd tot den volgenden dag verschoven.

— Een ochtendblad zegt, dat Lord Palmerston opheldering zal geven omtrent eenen maatregel, dien men hem toeschrijft aangaande de rangerkenning van Iersche R. K. bisschoppen. — Dit is slechts een bloot gerucht.

— Dr. John Kaye, bisschop van Lincoln, is overleden. Lincoln, alwaar het jaarlijksch inkomen slechts £ 4000 bedraagt, is een der behoeftigste protestantsche bisdommen van het geheele rijk.

— Te New-York liep het gerucht dat de staat Honduras de Engelsche vestiging te Limas in bezit had genomen. Er was reeds een gezagvoerder aangesteld, en deze had verklaard, niets onbeproefd te zullen laten, om zijne positie te handhaven.

— Volgens berigten uit Mexico tot 15 Jan. was aan den nieuwen president Cevalos door het kongres eene volkomene volmagt verleend, welke aan Arista geweigerd was. Cevalos heeft dadelijk daarvan gebruik gemaakt, om een aantal personen, welke op last van Arista, wegens staats-misdaden waren gevangen gezet, in vrijheid te stellen.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 24 Febr. De ontworpen geregelde stoombootdienst tusschen Keulen en Londen zal thans tot stand komen. Voorloopig zullen er drie booten worden gebouwd, om 's wekelijks geregeld eene reis te maken.

— Men schrijft uit Frankfort: Het sneeuwt hier onophoudelijk en de posten uit het Noorden en Oosten komen zeer onregelmatig aan.

— De Senaat dezer vrije rijksstad heeft besloten aan den keizer van Oostenrijk een adres te rigten, om Z. M. geluk te wenschen wegens het mislukken van den afschuwelijken aanslag tegen zijn leven.

BERLIJN, 22 Febr. Omtrent het Pruissisch-Oostenrijksch handels-traktaat, dat in 1854 in werking treedt, ziet men de ratifikatie spoedig te gemoet. Men verneemt daaromtrent de volgende bijzonderheden:

Het traktaat behelst eene reeks van afzonderlijke artikelen, en wordt gevolgd door een eind-protokol. Tot de overige stukken behooren: 1. Eene uitvoerige lijst der voorwerpen, welke, in de wederkeerige handelsbetrekking tusschen Pruissen en Oostenrijk, zullen zijn: *a*). Vrij van alle regten, of wel, *b*). onderworpen aan een verminderd regt. 2. Eene lijst der voorwerpen, welke aan een uitvoer-regt kunnen onderworpen worden tusschen Pruissen en Oostenrijk. 3. Een tolverdrag. 4. Een muntverdrag.

Omtrent de artikelen zelve wordt de volgende opgave medegedeeld.

Art. 1 bevat nagenoeg het volgende: de kontrakterende partijen verbinden zich, om den handel van beide rijken niet te belemmeren door eenig verbod van in-, uit- of doorvoer.

Hierbij zijn drie uitzonderingen: *a.* voor den tabak, het zout, het buskruid, de speelkaarten en almanakken; *b.* gezondheids-beweegredenen; *c.* in geval van oorlog.

Volgens art. 23, zullen kommissarissen in 1853 bijeenkomen, ten einde de maatregelen vast te stellen, die voor het ten uitvoer brengen van het traktaat zullen genomen worden. Art. 25 bepaalt den duur van het traktaat tot 31 Dec. 1865, te beginnen met 1 Jan. 1854, en dus voor een tijdvak van twaalf jaren.

In 1860 zullen kommissarissen, die tot dit einde benoemd zullen worden, de questie der tolvereeniging onderzoeken, en ingeval deze vereeniging niet tot stand komt, zullen zij vrijgeviger en mildere handelsbepalingen maken, dan die vervat zijn in art. 3 van het traktaat. Het gewigtig artikel 26 luidt aldus: »De toetreding tot het tegenwoordig traktaat blijft opengesteld voor die Duitsche Staten, welke uiterlijk den eersten Januarij 1854 deel zullen uitmaken van de Pruissische tolvereeniging. De toetreding is insgelijks opengesteld voor de Italiaansche Staten, die met Oostenrijk verbonden zijn of zullen zijn door eene tolovereenkomst."

Art. 27 (het laatste) bepaalt, dat de ratifikatien van het tegenwoordige traktaat in den loop dezer maand zullen uitgewisseld worden. Naar men verzekert, hebben de beraadslagingen, zoowel deze week als vroeger, geene verandering gebragt in het tarief van het tolverbond voor het buitenland. Het verdrag is medegedeeld aan de gekoaliseerde Staten. De konferentien zullen spoedig worden hervat. Men kan thans het tolverbond beschouwen als op nieuw vastgesteld.

(*Per telegraaf.*) WEENEN, 24 Febr. Z. M. heeft in den afgeloopen nacht een ligte aanval van koorts gehad; er vertoonen zich kongestien van blood naar de hersenen; in den nanacht heeft Z. M. eene ligte slaap genoten, die hem aanmerkelijk heeft verligt.

— Uit Konstantinopel wordt berigt dat de graaf van Leiningen de bemiddeling van Frankrijk en Engeland in de zaak van Montenegro bepaald heeft van de hand gewezen. Hij zou aan de Porte een ultimatum gesteld hebben.

— Volgens de *A. A. Z.* verwachtte men te Pesth iets dergelijks als te Milaan. Den 15 Febr. waren er in het *Hôtel d'Angleterre* 20 reizigers in hechtenis genomen.

Betreffende den moordaanslag op den Keizer van Oostenrijk, verneemt men thans nog de volgende bijzonderheden:

De Keizer legde terstond na zijne aankomst op het paleis eene buitengemeene koelbloedigheid, doch tevens goedhartigheid aan den dag. Toen hij namelijk werd ontvangen door den gen. graaf Grunne en den gouv. gens von Kempen, die hem hun diep leedwezen over het gebeurde betuigden, antwoordde hij: »Beklaag mij

niet, Mijne Heeren, ik verheug mij het lot te hebben gedeeld van mijne ongelukkige soldaten in Italie."

Het mes, zoo verhaalt de *Presse*, waarvan de moordenaar zich bediende, is door den kraag der uniform heen gegaan, maar stuitte eenigzins af op de gesp van den stropdas die Z. M. droeg, zoodat het niet zeer diep in den huid van den nek kon doordringen. Op het oogenblik dat de Keizer werd gewond, vielen onderscheidene personen den moordenaar te lijf, die als razende zijn mes rond zwaaide; doch zij wierpen hem op den grond en ontrukten hem alzoo het moordtuig. De Keizer drukte met eene bewonderingswaardige koelbloedigheid zijnen zakdoek tegen de wond. Inmiddels werd Libeny, dien men niet dan met moeite kon ontrukken aan de woede der volksmenigte, welke van alle kanten naar de wandelplaats toestroomde, naar de wacht aan de Karinthische poort gebragt, en van daar onder sterk geleide naar het hoofd-bureau van politie vervoerd. Hij had zich bij zijn verweren met het mes eene wonde toegebragt.

Naauwelijks was het gerucht van den aanslag in de stad verspreid, of het voorplein van het paleis werd aanstonds vervuld met eene groote menigte burgers, die met deernis en levendige belangstelling naar den toestand van den veel geliefden Vorst kwamen vernemen.

Libeny, die in zijn eerste verhoor eene onbeschaamde verstoktheid aan den dag legde, schijnt den Keizer langen tijd achtervolgd te hebben. Hij heeft overigens terstond zijn naam gezegd en als zijne woonplaats opgegeven V 653 Smeedstraat in Leopoldstadt, een der voorsteden van Weenen. Daar heeft denzelfden dag eene huiszoeking plaats gehad. Ook is het bekend dat hij daags vóór zijne euveldaad bij een bankier het bedrag eener wissel van Londen à 600 fl. ontvangen had.

De *Oostenreichische Correspondenz* zegt dat de Keizer zich reeds den 18 openlijk naar de kerk heeft willen begeven, maar dat zijne geneesheeren veel moeite hebben gehad om hem dit te ontraden. Reeds den 19 heeft de Vorst eenige uren in zijn kabinet doorgebragt. De aartshertogin Sofia heeft haren doorluchtigen zoon geen oogenblik verlaten, behalve den tijd dien zij in de kerk heeft doorgebragt. Uit hare hand ontving de vorstelijke lijder alle medicijnen, die door de geneesheeren waren voorgeschreven.

Het schijnt dat de politie weinig geloof hecht aan het voorgeven des moordenaars, dat hij geen medepligtigen heeft gehad. Terstond na den aanslag werden de barrières van Weenen gesloten, en de posten met de uiterste gestrengheid onderzocht.

Berlijnsche dagbladen berigten dat de aartshertogin Sofia van Oostenrijk aan hare zuster de koningin van Pruissen, regelmatig per telegraaf berigten zou hebben gezonden, over den gezondheids-toestand des Keizers, haren zoon. De koning van Pruissen heeft den gen. de Brauchitsch, met een eigenhandigen brief naar Keizer Frans Jozef afgezonden. De koning van Saksen heeft prins Albert, die zich te Bremen bevond, naar Weenen afgevaardigd.

Men doet opmerken dat de gruwelijke aanslag, op den Oostenrijkschen monarch gepleegd, geen geheel geïsoleerd feit is in de geschiedenis van het Huis Habsburg. Behalve keizer Albert I, die vermoord werd in de riddertijden, herinnert men zich dat tijdens keizer Frans I een pistoolschot op dien monarch werd gelost door een Hongaarsch officier, die gehoopt had eene aanzienlijke ondersteuning te genieten. De Keizer was toen reeds gekroond als Koning van Hongarije. Eene fontein te Baden bij Weenen opgerigt, herinnert aan de plaats, waar die euveldaad werd gepleegd.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 25 Februarij.

ONDERTROUWD (24 Febr.): W. C. Havie met H. P. Bianchi.

GETROUWD (24 Febr.): J. van Krieken met J. van Rooijen. - N. Bakker Dirks met S. M. Rössing.

BEVALLEN (22 Febr.): M. A. Varenhorst, geb. van Swieten, D. - R. Terveen, geb. Bloch, D. - N. Hofmann, geb. Eesewijn, D. - J. E. Michel, geb. v. d. Paardt, D.

OVERLEDEN (20 Febr.): J. J. Hofstra, 77 j. — (21 Febr.): H. Sybrandi, 6 m. - E. Freriks, wed. J. B. Kloppenburg, 99 j. - B. D. Terborger, 70 j. - A. Th. Renshuyzen, geb. Pret, 79 j. — (23 Febr.): J. G. M. Peelen, 11 w.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIEN.

Metalliek	f 27,—	a —	Pruissische	f 34 11/16	a —
Napelsche	- 23,40	„ —	Spaansche	- 2,46½	„ —
Div. in £St.	- 11,77½	„ —	Hamb. Russ.	- 37½	„ —
Eng. Russen	- —,—	„ —	Russ. in Z. R.	- 37⅝	„ —
Fransche	- 56 5/16	„ —	„ Pap. „	- 10¾	„ —
Belgische	- 56 5/16	„ —	Pools. in Fl.	28	„ —

SPECIE-COURS.

GOUDEN SPECIEN.

Stukken à f 10 per Stuk	f 9,75	a 9,85
Oude Gerande Dukaten	» 5,55	» 5,65
Wigtige Souvereinen	» 11,80	» 11,90
» Pistolen	» 9,65	» 9,75
Stukken van 20 Francs	» 9,40	» 9,50

Baren Goud en Specien à f 1442,60 per Ned. ℔ fijn 11 à 11½ pc.

ZILVEREN SPECIEN.

Piasters per Stuk	f 2,55	à 2,60
Stukken van 5 Francs	» 2,33	» 2,36
Brabandsche Kroonen	» 2,65	» 2,70
Fransche	» 2,70	» 2,75
Pruissische Daalders	» 1,73	» 1,76
Zilver 1000 à 980	f —,—	à —,—
» 900 » 700	» 104,50	» 105,—

De heeren Hope en C°., Ketwich en Voombergh en wed. W. Borski hebben bekend gemaakt, dat de coupons der 5 pCts. Russische Certificaten, in zilver, 3de serie, van hunne administratie, verschenen 1/13 December 1852, van heden af zullen betaald worden ten kantore van de Associatie-Cassa, met f 23,84.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

		24 FEBR. 4½ u. gebl.	25 FEBR. 4 u.		gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½ pCt.	65 9/16	65⅝	à 65 9/16	65⅝
Dito Dito	3 »	77⅞	77½	» 77½	77½
Dito Dito	4 »	96⅝	96½	» 96 11/16	96½
Dito Obligatien O. I.	4 »	90⅞		»	
Amortis. Syndic.	3½ »	96	95⅞	»	
Handel-Maatschappij	4½ »	121½		»	
Aand. Rijn-Spoorweg.	» »	102		»	
Aand. Holl. S. M.				»	
Obligatien	» »			»	
BELGIE, Obligatien 1844	» »			»	
Cert. bij de Belg. Bank.	2½ »			»	
Dito bij Rotsch en Volksv	» »	52 15/16	52 11/16	» 52⅞	52 11/16
FRANKRIJK, Obligatien	3 »			»	
SPANJE Nieuwe	1 »	23⅝	23½	» 23¾	23½
Dito	3 »	48	47¾	»	
Dito Binnenl. à 6/m.	» »	42⅞	42 13/16	» 43	42⅞
Coup. Bewijzen		5 3/16	5 1/16	»	
Amortisable Schuld	»	5⅝	5 9/16	»	
PORTUGAL te Londen	5 »	40⅛		»	
Dito Dito	4 »	38 13/16	38 9/16	» 38⅝	
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5 »	108⅛		»	
Dito Dito 1828 en 1829	» »			»	
Cert. bij d°. 1831 en 1833	» »			»	
Dito	4½ »	102⅛		»	
Dito bij *Hope*	4 »	92⅛	92¾	»	
Dito bij *Stieglitz en C°.*	» »	92½	92¼	»	
Dito bij id. 5de Serie	4 »	92⅝		»	
Cert. te Hamburg	5 »			»	
Inschrijving in Assignat.	6 »			»	
Cert. van dito	» »	73⅝	73⅝	»	
POLEN, Certifikaten	4 »	87½		»	
Dito Aand. à fl. 500		163½		»	
Dito met Lot. » 300				»	
AMERIKA, Bank-Actiën		4⅝		»	
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 f				»	
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	81⅞	81⅛	» 81⅜	
Dito 1847	2½ »	42⅛	42 11/16	» 42 3/16	
Dito 1851	2½ »	42⅛	42 7/16	» 42 11/16	
Dito 1849	5 »	93	92⅞	» 92¾	
Ween. Bank bij *Goll en C°.*	» »	87⅜		»	
Dito	4 »			»	
Letter B	5 »	92¾	92½	» 92⅝	
Aand. met Loting fl. 500	f			»	
Nieuwe dito » 250				»	
NAPELS, Cert. *Lam en Bouwer*	5 pCt.			»	
BRAZILIE te Londen 1824	5 »			»	
Dito Leening 1843	5 »			»	
Dito £ 200	»			»	
PERU	5½ »			»	
MEXICO Nieuwe	3 »	24 5/16	24¼	»	
VENEZUALA à £ 100	3½ »	40		»	
GRENADA à £ 100	2 »	21½		»	
Dito Uitgestelde		11 5/16		»	
ECUADOR à £ 100	»	4 5/16		»	

Venezuela uitgestelde 16, ¼; Denemarken 5 pCt. 104¼.

Bij tamelijk veel handel was de markt zoo in Binnenl. als Buitenl. effekten heden wederom flaauwer gestemd.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 2½ pCt Diskonto 2 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	f	56 5/16	Livorno	2/m.	f	38¾
„	zigt	„	56 11/16	Napels	„	„	81½
Bordeaux	2/m.	„	55⅞	Petersburg	„	„	1,88
„	½/m.	„	56⅛	Weenen	6/w.	„	32
Madrid	3/m.	„	246	Augsburg	„	„	35⅛
Cadix	„	„	247	Frankfort	„	„	98¾
Seville	„	„	243	Hamburg	2/m.	„	35⅛
Bilbao	„	„	244	„	zigt	„	35 5/16
Lissabon	„	„	41½	Londen	2/m	„	11,77½
Porto	„	„	41½	„	zigt	„	11,85
Genua	2/m.	„	46¼	Rotterdam		„	⅛

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM, 24 Febr. Uit de eerste hand zijn afgedaan 1230 kr. Java Suiker, zeilende per *Schelde*, en 537 kr. dito dito, zeilende per *Constantia*, tot geheimen prijs.

GRAANMARKT.

AMSTERDAM, 25 Febr. Poolsche Tarwe tot ruim vorige prijzen met meer handel, andere soorten stil; verkocht in Entr.: 129 ℔ b. Pools. f 308; in cons.: 132 ℔ witb. Pools. f 342; 131 ℔ b. dito f 335; 130 ℔ dito f 330; 125 ℔ p. n. Vriess. f 250.

De overige Granen zonder handel.

Op 9 vaten Olie dadelijk 59; in Sept. ek. 59; Oct. en Nov. 59½. *Lijnzaad* een doen; 107 ℔ Egyptisch f 300. *Raapolie* op 5/w. f 35½; Vliegend f 34½; 1° Mei ek. f 34¼, ½; Sept. f 34½; Oct. 34½; Nov. f 34½; Dec. f 34½. *Lijnolie* op 6/w. f 31; Vliegend f 29½, 30. *Hennepolie* op 6/w. f 39; Vliegend f 38.

ROTTERDAM, 24 Febr. Taewe. 165/2 ℔ nieuwe Bovenl. Ris f 310. — Gerst. 128/2 ℔ Fransche te Delfshaven f 5.00

SCHIEDAM, 24 Febr. Moutwijn f 15,00; Jenever f 18,50; Amst. Proef f 19,75, per Ned. vat zonder fust zonder de belasting.

DELFT, 24 Febr. Boter eerste kwaliteit f 50 a 52; tweede dito f 46 a 48.

Voor de Katholieke Gemeente te Saxen-Gotha is bij de Redaktie ontvangen:

Van B. een coupon	f 2.47½
» S. idem	» 1.48½
Bedrag der vorige opgave	» 209.98½
Totaal	f 213.94½

SCHEEPSTIJDINGEN.

AMSTERDAM, 25 Febr. Volgens brief van Zwolle van den 23sten dezer, was bij het eiland Urk in het ijs bezet geraakt, eene Engelsche brik, beladen met Suiker; de van Urk aangeboden assistentie was van de hand gewezen, daar de loodsen begrepen dat het schip niet gevaarlijk zat. (Misschien de Engelsche brik Caroline Schenk, kapt J. E. Mugsford, van Fernambuck, met Suiker herwaarts gedestineerd den 17den dezer van 't Vlie opgezeild.

BINNENGEKOMEN:

HELVOET, 24 Febr. J. L. Drayer, Wormerveer, Triest.

CARGA-LIJSTEN.

AMSTERDAM.

NICKERIE, Elisabeth, Haverbult 96 v. Suiker, 33 punsch Rum, 39 b. Katoen, Charbon en Zoon.

ADVERTENTIEN.

Heden beviel zeer voorspoedig van eene Welgeschapen *DOCHTER*, ANNA MARIA TEN POL, geliefde echtgenoote van J. F. ENGBERS, Genees, Heel en Verloskundige.

LOSSER, den 23 Feb. 1853. (2664)

(2660) Na langdurig lijden overleed tot mijn innige droefheid, mijn geliefde Echtgenoot NICOLAAS VAN ALPHEN, na voorzien te zijn van de Genademiddelen der H. Kerk.

GORINCHEM, 22 Februarij 1853. Wed. N. VAN ALPHEN, geb. Noorlos.

AANBESTEDING

van een bijzondere **SCHOOL** der Eerste Klas, met **ONDERWIJZERSWONING**, in de Gemeente *'s Heerenhoek*, Provincie *Zeeland*, op Woensdag 16 Maart aanstaande, ten één uren, in het Regthuis bij de Wed. VAN HERTUM, aldaar: zullende de aanwijzing in loco op den dag der aanbesteding geschieden, des voormiddags van 10 tot 12 uren. De voorwaarden en teekening liggen, van af 1°. Maart, ter inzage: te Middelburg, bij A. Mes, op de Markt, in de Eendragt; te Goes, bij J. Koens, op 't Slot; te Bergen op Zoom, bij J. Lemmers, in 't Ned. Koffijhuis, bij de Groote Markt; en te 's Heerenhoek, bij de Wed. van Hertum voornoemd. Verdere inlichting te bekomen aan de R. K. Pastorij te 's Heerenhoek, en bij den Heer Architekt J. Bolsius te 's Hertogenbosch. (2650)

(2653) In de provinciën Gelderland, Utrecht, Overijssel of Noord-Braband, wenscht men bij lieden van de R. C. Godsdienst, een **JONG MENSCH** van goede opvoeding te plaatsen, om in eene WINKEL-AFFAIRE, FABRIEK of andere betrekking werkzaam te zijn. Voor kost en inwoning, welke daarbij verlangd wordt, is men genegen in den beginne eene toelage van f 1.50 's weeks te betalen. Adres met *franco* brieven onder Lr. M. M. bij den Boekhandelaar C. L. VAN LANGENHUYSEN, Singel bij de Beulingsluis te Amsterdam.

Men vraagt bij een Particulier een **JONGEN** die goed lezen en schrijven kan, om tweemaal daags eenige boodschappen te doen, tegen 50 Cts. of meer per week. Adres: Lett. P. P. M. aan het Bureau van dit dagblad. (2666)

KOSTSCHOOL VOOR R. K. JONGE HEEREN.

Te Zevenbergen.

De Directeur dezer Kostschool neemt de vrijheid Ouders en Voogden te berigten, dat er tegen 1 April een **ZESTAL JONGELINGEN** van 7 tot 15 jaren, in zijn Instituut kunnen geplaatst worden. Om inlichtingen en prospectussen kan men zich vervoegen bij den WelEerwaarden Heer A. J. VAN MERWIJK, Pastoor der Gemeente en bij den Onderwijzer C. MOL. (2665)

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.